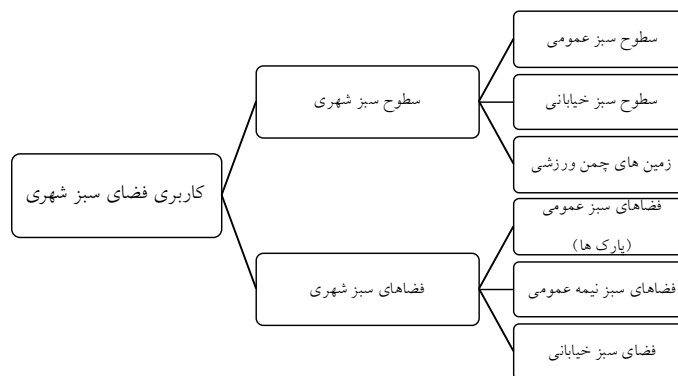


اصول برنامه ریزی فضای سبز شهری

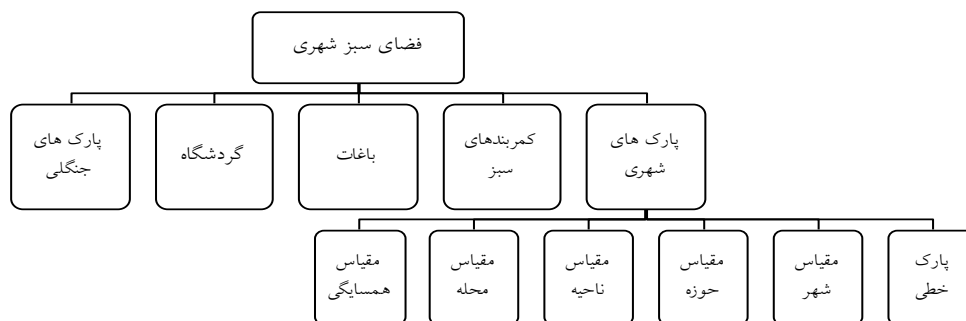
تقسیم‌بندی‌های فضای سبز شهری

فضاهای سبز شهری به عنوان بخش جاندار ساخت کالبد شهر، به دو نوع بالفعل و بالقوه جهت توسعه فضاهای شهر در آینده تقسیم‌بندی شده است و کاربری زمین با پوشش گیاهی به دو نوع سطوح سبز و فضاهای سبز با زیرمجموعه‌های متفاوتی به شرح شکل ۱ تقسیم بندی شده است. افزون بر این، با توجه به معیارهای مکان‌یابی فضاهای سبز مبتنی بر مرکزیت، سلسله مراتب و دسترسی که خود حاصل از سلسله مراتب شبکه دسترسی شهری می‌باشد، تقسیم‌بندی آنها نیز در مواردی از همین معیارها تبعیت می‌کند. در تقسیم‌بندی دیگری که در شکل ۲ آورده شده است، انواع فضاهای سبز شهری، از جمله پارک‌ها در مقیاس‌های مختلف شهری نشان داده شده اند.

شکل ۱- تقسیم بندی کاربری سبز شهری



شکل ۲- تقسیم بندی فضاهای سبز شهری



می‌توان در یک تقسیم‌بندی کلی فضاهای سبز را در دو گروه شهری و حومه‌شهری نیز طبقه‌بندی و بررسی نمود.

فضاهای سبز حومه شهری

فضای سبز حاشیه یا حومه شهری در سه گروه به شرح زیر قابل ارائه هستند.

- **کمربندهای سبز احاطه کننده:** برای تعیین حدود شهر، کنترل گسترش شهر، جلوگیری از رشد بی‌رویه و به هم خوردن تناسب ساخت مورفولوژیک شهر ممکن است ایجاد شوند. نقش بالقوه در تعادل بخشی و استفاده به عنوان تفرجگاه شهری دارند.
- **کمان‌های سبز:** کمربندهای سبز عریضی هستند که برای مهار رشد بی‌رویه شهرها و هدایت آنها در جهت دلخواه و همچنین برقراری پیوند میان هسته اصلی شهر و شهرک‌های اقماری و جدا کردن فضای اصلی شهر از فضای حومه به کار می‌روند.
- **محورهای سبز:** محورهای سبز درون شهری به فضاهای سبز امتداد خیابان‌های شهر و محورهای سبز برون شهری به فضاهای سبز حاشیه جاده‌هایی که به طور مستقیم یا از طریق کمربندی به درون شهر راه می‌یابند، گفته می‌شود.

فضاهای سبز درون شهری

فضاهای سبز عمومی درون شهری مشتمل بر فضاهای سبز خیابانی و حاشیه دسترسی‌های شهری و پارک‌ها فضای سبز گردشگاهی هستند.

- **فضاهای سبز خیابانی:** بخشی از شبکه دسترسی با عملکرد اکولوژیکی، اجتماعی، ایمن‌سازی ترافیک و زیباسازی فضاهای شهری، تنوع بخشیدن به ساخت کالبدی شبکه‌های دسترسی محسوب می‌شوند. که خود به زیربخش‌هایی تقسیم می‌شوند:
- کمربندهای سبز و فضاهای سبز حفاظت کننده

- فضای سبز معابر

- فضای سبز دسترسی‌های کندرو
- فضای سبز دسترسی‌های تندرو
- فضای سبز دسترسی‌های خیلی تندرو
- فضای سبز میدان‌ها
- فضای سبز رفیوژها

- **پارک‌های شهری:** پارک شهری، پارکی است که دارای جنبه‌های تفریحی، تفرجی، فرهنگی و بالاخره زیست‌محیطی و سالم‌سازی محیط است و جنبه سرویس‌دهی به مناطق مختلف شهر را دارد. به چهار گروه به شرح زیر تقسیم‌بندی می‌شود.

- **پارک شهری در مقیاس همسایگی:** به پارکی گفته می‌شود که به طور معمول، چند واحد مسکونی در مقیاس همسایگی از آن استفاده می‌کنند و مساحت آن کمتر از نیم هکتار است. یک کودک ۹ ساله می‌تواند از فاصله دورترین واحد همسایگی تا پارک را با چند گام بپیماید، به طوری که در مسیر طی شده، از خیابان تندرو عبور نکند.

- **پارک شهری در مقیاس محله:** به پارکی گفته می‌شود که در یک واحد محله قرار دارد و مساحت آن حدود دو برابر پارک در مقیاس همسایگی یعنی در حدود یک هکتار است. برای عبور یک کودک ۹ ساله، از دورترین نقطه در محله تا پارک نیز مسافت حدود دو برابر پارک در مقیاس همسایگی است. در مسیر طی شده، کودک می‌تواند از خیابان تندرو عبور نماید ولی نباید از مسیرهای خیلی تندرو عبور کند.

- **پارک شهری در مقیاس ناحیه:** به پارکی گفته می‌شود که در یک ناحیه قرار دارد و مساحت آن دو تا چهار برابر در مقیاس محله است. پیاده پیامدن مسافت برای ساکنان ناحیه، از دورترین واحد مسکونی تا پارک، چند دقیقه زمان می‌برد. در مسیر طی شده، می‌تواند دسترسی‌های خیلی تندرو هم وجود داشته باشد.

- **پارک شهری در مقیاس منطقه:** به پارکی گفته می‌شود که بیشترین ساکنان یک منطقه از آن استفاده می‌کنند. مساحت آن، حداقل دو برابر پارک در مقیاس ناحیه است و به طور معمول، از دورترین نقطه منطقه تا پارک با وسیله نقلیه موتوری بیش از ۱۵ دقیقه زمان می‌برد.

البته باید توجه داشت که تقسیم‌بندی‌هایی که از فضاهای باز و سبز شهری ذکر گردید، تنها بر اساس مالکیت و ابعاد و اندازه‌ها و تا حدودی کاربرد فضاها می‌باشد. این تقسیم‌بندی‌ها در مواجهه با کلیت شهر و مطالعه آن از نقطه نظر اکولوژیک کارایی زیادی ندارند، به همین دلیل می‌توان تقسیم‌بندی دیگری را بر اساس نقش فضاها در ساختار و عملکرد اکولوژیک شهر با رویکرد اکولوژی منظر شهری و توجه به لکه‌ها، دالان‌ها و بستر به عنوان عناصر اصلی سازنده منظر نیز ارائه نمود.

